

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa R. B.

przeciwko Uniwersytetowi [...]

o ustalenie i zapłatę,

w związku ze skargą powódki o wznowienie postępowania zakończonego

prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 12 listopada 2009 r., i

prawomocnym postanowieniem tego Sądu z dnia 12 listopada 2009 r.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 kwietnia 2015 r.,

zażalenia powódki na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 13 sierpnia 2014 r.

**uchyła zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 13 sierpnia 2014 r. odrzucił skargę R. B. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem tego Sądu z dnia 12 listopada 2009 r. w sprawie VI Pa .../09 i prawomocnym postanowieniem tego Sądu z dnia 12 listopada 2009 r. w sprawie VI Pz .../09.

Sąd odwoławczy wskazał, że w skardze o wznowienie postępowania, złożonej w dniu 25 maja 2014 r., powódka podniosła, iż o okolicznościach uzasadniających tę skargę powzięła wiadomość w dniu 24 kwietnia 2014 r., kiedy to otrzymała z prokuratury postanowienie z dnia 8 kwietnia 2014 r. o odmowie wszczęcia śledztwa z powodu przedawnienia karalności czynu – art. 17 § 1 pkt 6 k.k. – którym to czynem „skażone było postępowanie w sprawie objętej skargą”. Wskazała, że chodzi o przestępstwo fałszywych zeznań złożonych przez M. B., a dotyczących istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności. Zeznania tego świadka złożone w prokuraturze na te same okoliczności są bowiem odmienne od złożonych w sprawie objętej skargą.

Po stwierdzeniu, że w związku z postanowieniem prokuratury o odmowie wszczęcia postępowania z powodu przedawnienia zarzucanego czynu, nie była w tym postępowaniu rozważana kwestia istnienia lub nie tego czynu, Sąd Okręgowy wskazał, iż przytoczone przez skarżącą okoliczności i dokonana przez nią ocena zeznań świadka M. B., składanych w toku postępowania objętego skargą oraz składanych w prokuraturze, nie pozwalają w żaden sposób uznać, że wyrok uzyskano za pomocą przestępstwa fałszywych zeznań. Zeznania tego świadka podlegały ocenie zarówno Sądu Rejonowego, jak i Sądu Okręgowego. Ocena tych zeznań dokonana przez sądy orzekające w sprawie objętej skargą jest jednoznaczna, a wynika z niej, że świadek M. B. „nie wymusiła na powódce złożenia wniosku o rozwiązanie umowy o pracę z dniem 31.12.2006 r.” To, że świadek w czasie zeznań składanych w prokuraturze zawarła stwierdzenie „tak właśnie było w przypadku Pani R. B.”, po uprzednim opisie całego mechanizmu przyznawania pracownikom, którzy osiągnęli wiek emerytalny, podwyżki wynagrodzenia, co mogło nastąpić tylko w przypadku złożenia przez nich deklaracji rozwiązania stosunku pracy z końcem roku, w którym osiągnęli oni wiek emerytalny, nie świadczy, że świadek zmieniła swoje wcześniejsze zeznania. Oceniać bowiem należy cały kontekst wypowiedzi świadka, a nie tylko wyrwane z tych zeznań zwroty.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy uznał, że skarga powódki o wznowienie postępowania zakończony prawomocnym wyrokiem z dnia 12 listopada 2009 r. nie została oparta na ustawowej podstawie w rozumieniu art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c.,

zaś odnośnie do postanowienia z tej samej daty była niedopuszczalna, wobec czego odrzucił ją na podstawie art. 410 § 1 k.p.c.

W zażaleniu na to postanowienie powódka, reprezentowana przez pełnomocnika z urzędu, zarzuciła naruszenie:

1. art. 124 § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 406 k.p.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie i niewstrzymanie biegu toczącego się postępowania do czasu rozpoznania wniosku powódki o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, co uniemożliwiło powódce obronę jej praw;

2. art. 410 § 1 k.p.c., przez jego zastosowanie i odrzucenie skargi o wznowienie postępowania mimo nierozpoznania wszystkich podstaw wznowienia wskazanych przez powódkę w treści skargi, w tym także w jej uzasadnieniu;

3. art. 410 § 1 k.p.c., przez jego zastosowanie i odrzucenie skargi o wznowienie postępowania, mimo że skarga oparta była na ustawowej podstawie, tj. art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c., a Sąd orzekający w sprawie nie był uprawniony do badania na posiedzeniu niejawnym, czy faktycznie doszło do popełnienia przestępstwa;

4. art. 410 § 1 k.p.c., przez jego zastosowanie i odrzucenie skargi o wznowienie postępowania w zakresie postanowienia zawartego w pkt II prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 12 listopada 2009 r., VI Pa .../09, w sytuacji, gdy postanowienie to stanowiło część tego wyroku, tak więc skarga obejmująca to postanowienie była dopuszczalna w świetle art. 399 § 1 k.p.c.;

5. art. 410 § 2 k.p.c., przez jego niezastosowanie i niewezwanie powódki do uprawdopodobnienia okoliczności stwierdzających dopuszczalność wznowienia, co w rezultacie skutkowało błędną interpretacją treści skargi powódki.

Żaląca się wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania zażaleniowego, względnie, na wypadek nieuwzględnienia zażalenia, przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego W. S. kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu zażaleniowym, która to pomoc nie została opłacona przez powódkę w całości lub w części.

Pozwany Uniwersytet w odpowiedzi na zażalenie wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie od powódki kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że samo sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający przepisom art. 401-403 k.p.c. nie oznacza oparcia skargi na ustawowej podstawie wznowienia, jeżeli już z jej uzasadnienia wynika, że przytoczona podstawa w rzeczywistości nie występuje. Mając na względzie, że ocena, czy skarga o wznowienie oparta została na ustawowej podstawie dotyka kwestii związanych z merytoryczną oceną podstaw skargi, w orzecznictwie i nauce prawa przyjmuje się zgodnie, że możliwość odrzucenia ze względu na brak oparcia na ustawowej podstawie musi być ograniczona do przypadków niebudzących wątpliwości (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2012 r., IV CZ 38/12, niepublikowane; z dnia 5 lutego 2009 r., I CZ 4/09, niepublikowane; z dnia 18 maja 2006 r., IV CZ 36/06, niepublikowane; z dnia 15 września 2005 r., II CZ 78/05, niepublikowane; z dnia 15 czerwca 2005 r., IV CZ 50/05, niepublikowane; z dnia 28 października 1999 r., II UKN 174/99, OSNP 2001 nr 4, poz. 123). Na etapie wstępnego badania skargi o wznowienie postępowania stwierdzenie, czy skarga opiera się na ustawowej podstawie, powinno być zatem zasadniczo dokonane na podstawie twierdzeń zawartych w skardze (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2005 r., IV CZ 50/05, niepublikowane). Wspomniany etap badania skargi nie obejmuje natomiast oceny, czy wskazana podstawa wznowienia jest uzasadniona, gdyż należy to do zakresu merytorycznego rozstrzygnięcia skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2011 r., II CZ 123/11, niepublikowane).

Tymczasem z treści zaskarżonego postanowienia wynika wyraźnie - co trafnie zarzucono w zażaleniu - że Sąd Okręgowy dokonał merytorycznej oceny wniesionej przez skarżącą skargi o wznowienie postępowania w kontekście zasadności jej stwierdzenia o złożeniu przez świadka M. B. fałszywych zeznań w

sprawie objętej skargą. Podstawę tej oceny stanowiły oparte na aktach sprawy sądowej oraz prokuratorskiej odpowiednie ustalenia dotyczące treści zeznań tego świadka. Opierając się na tych ustaleniach, a nie na okolicznościach przytoczonych w skardze, Sąd uznał, że świadek nie złożyła fałszywych zeznań. Rację ma zatem skarżąca, że Sąd z naruszeniem art. 410 § 1 k.p.c. wydał zaskarżone postanowienie, albowiem wskazana przez niego przyczyna odrzucenia skargi o wznowienie postępowania jest rezultatem merytorycznej oceny skargi, niedopuszczalnej na etapie jej wstępnego badania.

Nie można przy tym pominąć tego, że art. 410 § 2 k.p.c. pozwala sądowi zwrócić się do skarżącego o przedstawienie uprawdopodobnienia, między innymi, okoliczności stwierdzających dopuszczalność wznowienia. Żądanie uprawdopodobnienia staje się zbędne tylko wtedy, gdy z treści skargi wynika, że wznowienie postępowania z całą pewnością nie jest dopuszczalne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2014 r., II CZ 64/13, LEX nr 1463882). W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy nie można zaś stwierdzić, że żądanie uprawdopodobnienia podstaw skargi było zbędne nie tylko dlatego, że sama treść skargi nie była wystarczająca do stwierdzenia niedopuszczalności wznowienia na podstawie art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c., zgodnie z którym można żądać wznowienia postępowania na tej podstawie, że wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa, o czym była mowa wyżej, ale także dlatego, że jak słusznie zauważyła żaląca się, nie była to jedyna podstawa wznowienia wskazana w treści skargi. Z uzasadnienia skargi wynika bowiem, że fakt odkrycia protokołu zawierającego zeznania świadka M. B. z dnia 18 kwietnia 2008 r. powódka potraktowała również jako nowy dowód w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c., czego w ogóle nie uwzględnił Sąd Okręgowy. W uzasadnieniu skargi o wznowienie skarżąca wskazała także na poświadczenie nieprawdy w dokumencie, którego dokonać miał inny świadek, tj. R. B. oraz na fałszywe zeznania tego świadka, co również wymagało stosownych wyjaśnień i dokonania oceny pod kątem oparcia skargi na ustawowej podstawie wznowienia, których to czynności Sąd Okręgowy zaniechał. Z tych przyczyn zasadny jest zarówno zarzut naruszenia art. 410 § 1 k.p.c. przez jego zastosowanie pomimo nierozpoznania wszystkich podstaw wznowienia, wskazanych przez skarżącą, jak i zarzut naruszenia art. 410 § 2 k.p.c.

przez jego niezastosowanie i niewezwanie powódki do uprawdopodobnienia okoliczności stwierdzających dopuszczalność wznowienia.

Naruszenie przez Sąd Okręgowy tych przepisów w sposób wyżej wskazany przekłada się zaś na trafność zarzutów dotyczących nierozpoznania wniosku powódki o ustanowienie pełnomocnika z urzędu przed wydaniem postanowienia o odrzuceniu jej skargi o wznowienie postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że co do zasady, nierozpoznanie wniosku skarżącego o ustanowienie adwokata z urzędu w początkowym stadium postępowania ze skargi o wznowienie, odrzuconej z powodu nieoparcia jej na ustawowej podstawie wznowienia, nie wpływa na możliwość jego działania i nie może być kwalifikowane jako pozbawienie strony możliwości obrony skutkujące nieważnością tego postępowania (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2013 r., IV CZ 80/13, LEX nr 1396465). Podkreśla się jednak, że ocena, czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, powinna być dokonywana przez odniesienie do indywidualnych okoliczności danej sprawy, przy czym znaczenie ma nie tyle naruszenie przepisów procesowych, ile ustalenie, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość działania strony oraz stwierdzenie czy, pomimo zaistnienia tych okoliczności, strona mogła bronić swych praw w procesie (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2008 r., V CSK 488/07, niepublikowane). Dla oceny zarzutu pozbawienia powódki możliwości obrony jej praw z uwagi na nierozpoznanie jej wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, zamieszczonego w skardze o wznowienie postępowania, przed przystąpieniem do jej rozpoznania, istotne jest zatem stwierdzenie, czy: po pierwsze, Sąd miał obowiązek, czy jedynie uprawnienie wyprzedzającego rozpoznania wniosku, po drugie, czy Sąd w ogóle przystąpił do oceny zasadności podstawy wznowienia, tj. rozpoznawania skargi o wznowienie, czy tylko poprzestał na badaniu jej oparcia na ustawowej podstawie, rozumianej jako przesłanka formalna zbliżona do przesłanki dopuszczalności, i po trzecie, czy Sąd mógł ograniczyć czynności do badania treści skargi, bo prowadzenie ewentualnego postępowania naprawczego było zbędne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2012 r., III CZ 14/12, LEX nr 1254686). Zgodnie z art. 124 k.p.c., zgłoszenie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu nie

wstrzymuje biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o ustanowienie ich na skutek wniosku zgłoszonego w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa. Sąd może jednak wstrzymać rozpoznanie sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku. W orzecznictwie przyjmuje się, że uprawnione jest zakwalifikowanie skargi o wznowienie postępowania jako swoistego rodzaju środka prawnego zawierającego zarówno elementy środka zaskarżenia, jak i powództwa (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008 nr 11, poz. 122). Odesłanie do przepisów o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, zawarte w art. 406 k.p.c., obejmuje jedynie ich stosowanie odpowiednie, a zatem dopasowane do specyfiki postępowania wznowieniowego, natomiast art. 409 k.p.c. odwołuje się wprawdzie do pozwu, ale tylko w celu sprecyzowania podstawowych warunków formalnych skargi, których listę następnie uzupełnia. Sąd też nie ma podstaw do potraktowania skargi o wznowienie postępowania jak pozwu dla zastosowania art. 124 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. w sytuacji, gdy Sąd, związany przytoczonymi przez skarżącego podstawami wznowienia, w ogóle nie przystępuje do rozpoznania skargi, czyli badania zasadności tych podstaw, a jedynie bada treść tej skargi, stwierdzając, że nie jest oparta na ustawowej podstawie (por. przytoczone wyżej postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2012 r., III CZ 14/12 i z dnia 14 listopada 2013 r., IV CZ 80/13). W ocenie Sądu Najwyższego rozpoznającego sprawę niniejszą, sytuacja ulega jednak zmianie, gdy sąd przystępuje do oceny zasadności podstaw skargi, czyli do jej rozpoznania. Postępowanie wszczęte skargą o wznowienie zmierza bowiem wówczas - podobnie jak powództwo - do ponownego rozpoznania sprawy według zasad obowiązujących w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji (także wtedy, gdy zaskarżono orzeczenia sądów obu instancji), a jego celem jest reasumpcja wadliwego procesu i zastąpienie zapadłego orzeczenia orzeczeniem nowym. Przed przystąpieniem do rozpoznania skargi o wznowienie sąd winien zatem rozpoznać wniosek skarżącego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

W niniejszym postępowaniu formalnie Sąd nie przystąpił do rozpoznania skargi o wznowienie postępowania, albowiem odrzucił ją na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. z powodu nieoparcia na ustawowej podstawie wznowienia. Faktycznie jednak

dokonał oceny zasadności jednej z podstaw wznowienia i choć było to konieczne, nie przystąpił do prowadzenia postępowania naprawczego, co w konsekwencji uzasadnia zarzut naruszenia art. 124 § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 406 k.p.c., przez nierozpoznanie wniosku powódki o ustanowienie pełnomocnika z urzędu przed wydaniem zaskarżonego postanowienia, które uchybienie może być potraktowane w sytuacji zaistniałej w niniejszej sprawie jako uniemożliwienie powódce właściwej obrony jej praw.

Trafnie również żaląca się zarzuciła naruszenie art. 410 § 1 k.p.c., przez odrzucenie jako niedopuszczalnej skargi o wznowienie postępowania w zakresie postanowienia z dnia 12 listopada 2009 r., VI Pz .../09. Postanowienie to odnoszące się do kosztów postępowania stanowiło bowiem część wyroku z dnia 12 listopada 2009 r., VI Pa .../09, i zostało wydane w wyniku wniesienia przez stronę pozwaną zażalenia na postanowienie Sądu pierwszej instancji odnośnie do kosztów postępowania, zawarte w wyroku, od którego powódka wniosła apelację, rozpoznaną wyrokiem z dnia 12 listopada 2009 r. w sprawie VI Pa .../09. Nie budzi zaś wątpliwości, że rozstrzygnięcia odnoszące się do kosztów postępowania zamieszczone w sentencji wyroku (będące w istocie postanowieniami), są integralnie związane (akcesoryjne) i zależne od wyniku sprawy (od rozstrzygnięcia co do istoty sprawy zawartego w punkcie pierwszym sentencji wyroku Sądu Okręgowego; od zasadności powództwa). Stanowią więc integralną część tego wyroku, który zakończył postępowanie w sprawie objętej skargą o wznowienie, a tym samym nie było podstaw do uznania, że skarga w tej części była niedopuszczalna w świetle art. 399 § 1 *in fine* k.p.c., zgodnie z którym można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji (art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 2 k.p.c.).

